

ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ЯК НАПРЯМОК РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Л.А. Некрасова, к.е.н., доцент

А. Гіренко

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Негативні тенденції в сфері інновацій спричинені щорічним скороченням кількості інноваційно-активних підприємств. На інноваційну діяльність країни впливає також нестабільне інституційно-правове забезпечення бізнес-середовища, відсутність сприятливого інвестиційного клімату. Управління інноваційними процесами в організації не обмежується лише вибором інноваційної стратегії. Зусилля вищого керівництва необхідно спрямовувати на те, щоб забезпечити реалізацію вибраної стратегії. Це великою мірою залежить від інноваційного потенціалу організації, який визначається станом її внутрішнього середовища.

Значну увагу формуванню інноваційних стратегій у промисловості приділено у працях таких українських учених: О.І. Амоши, Ю.М. Бажала, В.М. Гейця, О.О. Лапко, Б.А. Маліцького, Л.І. Федулової, а також К.С.Берестового, О.Г.Бобрової, О.А.Бондаренка, С.О.Гуткевич, О.М.Дуфенюк, М.І.Кісіля, В.В.Ковальова, М.Ю.Коденської, Г.П.Лайко, Г.М.Підлісецького, Г.В.Сеніної, А.В.Чупіса, В.С.Шебаніна.

Аналізуючи дослідження вищезазначених вчених можна зробити висновок, що інновації та інноваційні процеси є основним джерелом підвищення конкурентоспроможності підприємства і держави зокрема.

Інноваційний процес – це постійний, безперервний процес перетворення окремих технічних, технологічних та організаційно-економічних ідей і наукових варіантів вирішення певного практичного завдання з метою переходу галузей та підприємств на якісно новий рівень виробничого процесу [8, с.9].

В умовах стрімкого розвитку глобалізаційних процесів та євроінтеграційних устремлень України особливого значення набуває інноваційна діяльність як потенційна можливість забезпечення стійких конкурентних переваг підприємств на ринку та підвищення загального рівня конкурентоспроможності країни.

Інноваційна діяльність – це функціонування суб'єкта щодо створення та впровадження у виробництво науково-технологічних та організаційно-управлінських досягнень НТР, які приносять прибуток, що дає підприємству змогу більш ефективно функціонувати на ринку та підвищити конкурентоспроможність підприємства [4, с.5].

Аналіз критеріїв, що характеризують інноваційну діяльність, показує тенденцію до зниження активності українських підприємств з 2010 р. Це підтверджується зменшенням частки промислових підприємств, які освоюють або вже впровадили інновації, в середньому на 1,7% щорічно. Так, в 2010 р. тільки 1800 суб'єктів господарювання здійснювали інноваційну діяльність, що становило 18% від загальної чисельності обстежених, в 2015 р. показник знизився до 17,3% і 824 об'єктів відповідно, а у 2016р. – 945, або 18,1%. У 2016 р. промислові підприємства впровадили 3 136 інноваційних видів продукції, з яких 548 – нових виключно для ринку, 2 588 – нових лише для підприємства. Із загальної кількості впровадженої продукції 966 – нові види машин, устаткування, приладів, апаратів тощо [5].

Вузькість ринків є загальновизнаною перманентною проблемою української економіки. Падіння доходів населення призвело до суттєвого зменшення попиту, в той же час різке зменшення рівня інвестицій і падіння обсягів виробництва. В умовах звуження ринку збуту вітчизняні підприємства не змогли отримувати достатній обсяг доходів для поновлення виробництва. Застаріле обладнання, втрата технологій, високі витрати, фінансові проблеми, тривалий період окупності інновацій – всі ці фактори стримують інноваційну активність підприємств [5].

Планування інноваційної діяльності, як одна із основних функцій стратегій, дозволяє підприємству передбачити та оцінити можливі результати від активізації інноваційних процесів, спрогнозувати та уникнути ризиків діяльності, виявити фактори зовнішнього та внутрішнього оточення, які можуть впливати на реалізацію інноваційних проектів. Управління інноваційним процесом — невід'ємна складова діяльності сучасного підприємства [2,3].

Інноваційна стратегія – один із засобів досягнення поставлених цілей підприємства,

який відрізняється від інших своєю новизною, передусім для даної організації, для галузі ринку, споживачів, країни в цілому. Слід зазначити, що будь-які стратегічні кроки організації мають інноваційний характер, оскільки вони так чи інакше ґрунтуються на нововведеннях в економічній, виробничій, збутовій чи управлінській сферах [9,10].

Інноваційна стратегія реалізується в рамках стратегічного планування. З вибором стратегії пов'язана розробка планів, проведення досліджень, здійснення інших форм інноваційної діяльності.

Основа розроблення інноваційної стратегії ґрунтується на теорії життєвого циклу виробництва, ринковій позиції підприємства та її науково-технічній політиці. Виділяють такі типи інноваційних стратегій:

– стратегія наступу – характерна для суб'єктів господарювання, які базують свою діяльність на принципах підприємницької конкуренції. Особливістю наступальної інноваційної стратегії є активна участь співробітників фірми у створенні та впровадженні інновацій;

– стратегія захисту – спрямована на те, щоб утримати конкурентні позиції підприємств на вже наявних ринках. Головна функція такої стратегії – оптимізація співвідношення “витрати–випуск” у виробничому процесі. Як правило, у неї вносяться істотні поліпшення, що сприяє впровадженню новації в інших сферах, за іншим призначенням чи перенесенню на інші ринки;

– імітаційна стратегія – використовується підприємством, які не є піонерами у випуску на ринок тих або інших нововведень, але долучилися до їх виробництва, придбавши у фірми–піонера ліцензію;

– залежна стратегія – характер технологічних змін у даному разі залежить від політики підприємств, які виступають як “батьківські” стосовно “залежних” підприємств, що не роблять спроб змінити свою продукцію, бо вони тісно пов'язані з вимогами до неї від головної організації;

– традиційна стратегія – цей тип стратегії не передбачає значних технологічних змін, тому він лише умовно належить до інноваційного. Часто виробництва стають традиційними внаслідок закріплення за ними певних інноваційних форм на тривалий період їхнього “життєвого циклу”;

– стратегія “за нагодою”, або стратегія “ніші”, є реакцією керівництва на зовнішні сигнали ринку чи інституційного середовища. Інноваційна діяльність тут полягає в пошуковій інформації щодо можливостей, які з'являються у фірми за нових обставин, знаходженні особливих ніш на наявних ринках товарів і послуг, що мають споживача з нетиповим, але значущим різновидом потреб [4, с. 21].

Таким чином, при визначенні найбільш привабливої інноваційної стратегії організації дотримуються певних критеріїв, серед яких найважливішими є: відповідність можливостям і загрозам зовнішнього середовища; відповідність цілям організації і сумісність з її місією; досягнення конкурентних переваг за рахунок використання сильних сторін фірми і слабкості конкурентів, нейтралізації або компенсації слабких сторін підприємства і сильних сторін (переваг) конкурентів; наявність необхідних ресурсів, наукового, технічного, виробничого, кадрового потенціалів; досягнення балансу між усіма структурними підрозділами фірми; використання ефекту синергізму інноваційної діяльності як єдиної системи.

На нашу думку, кожен рівень планування на підприємстві повинен спрямовуватися на інноваційний розвиток. При цьому реалізація інноваційної стратегії на підприємстві полягає в організації управління інноваційними перетвореннями, що за своїм змістом поєднує в собі методи стратегічного, інноваційного управління та менеджменту проектів [6].

Вагоме значення серед заходів *державної інвестиційної політики* мають: розробка, реалізація і фінансування науково-технічних й інноваційних програм; підтримка малого і середнього інноваційного бізнесу; заохочення імпорту передових технологій; координація дій органів виконавчої влади України, органів влади суб'єктів України з метою розробки комплексного підходу до вирішення завдань інноваційного розвитку, ефективного функціонування інноваційної системи та реалізації державної інноваційної політики; вибір раціональних стратегій і пріоритетів розвитку інноваційної сфери при реалізації в галузях економіки критичних технологій та інноваційних проектів, що роблять вплив на підвищення ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції; забезпечення сприятливих економічних і фінансових умов для активізації інноваційної діяльності; створення системи

підготовки та перепідготовки кадрів в області інноваційного підприємництва; впровадження світових стандартів якості продукції і захисту навколишнього середовища, вдосконалення нормативно-правової бази інноваційної діяльності; міжнародне співробітництво у сфері інноваційної політики та контроль за нею й її інформаційна підтримка. Нині в Україні занадто повільно іде переорієнтація виробничого потенціалу на новітні інноваційні технології, нові природозахисні методи управління виробництвом [7].

Зважаючи на темпи науково-технічного прогресу, можна стверджувати, що стійкість економічного стану більшості підприємств значною мірою визначається темпами і масштабами здійснення інноваційної діяльності, що дозволяє своєчасно і швидко реагувати на умови зовнішнього середовища, що постійно змінюються, шляхом використання різноманітних нововведень, забезпечуючи цим більш повне й якісне задоволення потреб .

Література:

1. Амоша О.І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О. І. Амоша // Економіст. – 2005. – №6. – С. 28–34.
2. Дискіна А.А. Напрями стимулювання інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості в Україні / А.А. Дискіна, Я.В. Богаченко // Електронне наукове видання Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського . – 2016. –Вип. 10. – с. 582-585.
3. Економіка і організація інноваційної діяльності : [підручник] / За ред. О. Волкова, М. Денисенка. – К. : Професіонал, 2004. – 148 с.
4. Ілляшенко С. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: [навчальний посібник] / С. Ілляшенко. – Суми : Університетська книга, 2003. – 236 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні [Електронний ресурс] // Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Некрасова Л.А. Процес формування інноваційно-інвестиційної стратегії підприємства та його проблеми. / Некрасова Л.А., Моніч О.В. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». Випуск 5. Часть 2. – Херсон, 2014. – С.204–207
7. Пашута М. Інновації: понятійно-термінологічний апарат, економічна сутність та шляхи стимулювання: [навчальний посібник] / М. Пашута, О. Шкільнюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 250 с.
8. Федулова Л. І. Інноваційна економіка : Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Федулова. – К. : Либідь, 2006. – 480 с.
9. Харів П. Інноваційна діяльність підприємства та економічна оцінка інноваційних процесів: [монографія] / П. Харів. – Тернопіль : Економічна думка, 2003. – 410 с.
10. Черкасова Т.І. Процесні інновації як основа економічного розвитку інноваційно-орієнтованого промислового підприємства [Електронний ресурс] / Т.І. Черкасова, С.Ю. Рожок // Економіка: реалії часу : наук. журн. – 2014. – № 4 (14). – С. 115–120.